

Kirja vepsän katoavasta vokaaliharmoniasta

KALEVI WIIK *Vepsän vokaalisointu*. Suomi 146. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki 1989. 121 s.

Tämä kirja on yhtäältä viimeisin merkiteos Kalevi Wiikin (KW) puolitoista vuosikymmentä kestäneellä vokaalisoinnun tutkimisen tiellä ja toisaalta olennainen lisä vepsän vokaaliharmonian ongelmien tähänastiseen käsittelyyn. Muistettakoon, että vepsän vokaalisoinnun alueellinen kirjavuus ja paikoittainen epäsäännöllisyys aiheutti vuonna 1935 Lauri Kettusen ja Lauri Postin välisen väittelyn, jossa Posti perusteli vepsän vokaaliharmonian vanhuutta vastoin Kettusen väitettä sen nuoruudesta.

KW:n teos kuuluu niiden kirjojen joukkoon, joihin tutustumisen voi aloittaa sisällysluettelosta. Saattaapa lukija, jolla on oma käsitys vokaalisoinnusta (VS), ryhtyä sisällysluettelon nojalla luomaan omaa näkemystään vepsän VS:sta tai sen puuttumisesta.

Kirjan alussa on yleisesitys vepsän kielalueesta. KW esittää siinä E. A. Tunke-lon vepsän murrejaotuksen hyvin havainnollisesti yhdessä yhtä havainnollisen kartan kanssa (kartta 2). Valitettavasti KW:n 12 VS:a kuvaavaa murrekarttaa eivät toista enää kartassa 2 esitettyjä murrerajoja.

KW on asettanut päämääräkseen tutkia vepsän vokaalisointua niin synkroni-

sesti kuin diakronisestikin. Tällöin hän määrittelee VS:n (s. 29) »vokaaliväliseksi assimilaatioksi», jolloin »kysymyksessä on – ensimmäistä tavua edempien vokaalien sekundaaristuminen, että ko. assimilaatio tuottaa aina tunnusmerkkien teorian mukaisen sekundaarisen vokaalin ensimmäistä tavua edempänä».

Vepsän VS:n tilan paljastumisen pohjana on vepsän foneemijärjestelmän selvittäminen. KW on tehnyt sen painettujen lähteiden pohjalta.

KW:n mukaan koko vepsässä on yhtenäinen konsonanttijärjestelmä, joka jakautuu neljään luonnolliseen luokkaan: ns. kovat (so. liudentumattomat) dentaalit, kovat ei-dentaalit, pehmeät (so. liudentuneet) dentaalit ja pehmeät ei-dentaalit. Liudentumattomien ja liudentuneiden konsonantifoneemien välistä lähes yksi yhteen -vastaavuutta on rikkomassa vain kaksi seikkaa: kahden liudentumattoman lateraalien parina on yksi liudentunut lateraali ja *j*:llä ei ole liudentumatonta vastinetta. Kun KW postuloi kaksi liudentumatonta lateraalialia, se ei todennäköisesti kuvasta lainkaan vepsän todellisuutta vaan ainoastaan käytetyn aineiston epäyhtenäistä merkinäytettä.

Vokaalien osalta KW pitää tarpeellisenä erottaa kaksi vokaalisysteemiä, nimittäin pohjoismurteiden (äänisvepsän ja keskivepsän pohjois- ja itäosan) eli *P-systeemin* ja etelämurteiden eli *E-systeemin*. E-systeemi eroaa KW:n mukaan suomen vokaalijärjestelmästä ainoastaan sikäli, että siinä on kahdella ei-väljällä etuvokaalilla /i/ ja /e/ kaksi erityydytään eroavaa allofonia, vrt. *j* ja *i* sekä *e* ja *e*. Niiden lukeminen allofoneiksi on monesti makuasia; minulle joka tapauksessa ei riitä se, että »takaisemmat allofonit» esiintyvät pääpainollisina »vain erittäin rajallisissa tapauksissa» ja että etuvokaalit *i* ja *e* ovat universaalin tunnusmerkkisyyden teorian nojalla luonnollisemmat kuin vastaavat keskivokaalit, vaikka kyseessä voivatkin olla allofonit. Samassa yhteydessä (s. 19) en ymmärrä seuraavaa tärkeää kohtaa:

Kirjallisuutta

»Vepsän E-systeemissä ei esiinny kaksoisvokaalien ja yksinäisvokaalien oppositiota painollisissa tavuissa. Painottomissa tavuissa kyllä esiintyy (diakronisesti myöhäsyntyisiä) pitkiä vokaaleja». Ensinnäkin, kun *kaksoisvokaali* on joka tapauksessa samanlaisten vokaalien pari eikä diftongi, niin en ole toistaiseksi nähnyt yhtään vakuuttavaa esimerkkiä kaksoisvokaalien tarpeellisuudesta. Jopa sävelkielissä, joissa yhtenäistooni tai kaksi peräkkäistä toonia liittyvät diftongiin tai pitkään vokaaliin, tai morakielissä, joissa pitkään vokaaliin sisältyy kaksi moraa, ei jokaisella toonilla tai moralla tarvitse mielestäni olla ns. yksilöllistä edustajaa. Vepsä ei ole tooni- eikä morakieli, ja siksi yksikään fonologinen teoria ei pakota odottamaan siellä kaksoisvokaaleja. Mikäli fonologian ja morfologian yhteisenä perusyksikkönä on fonologinen muoto, jona enimmäkseen on sana, ei puhujalla ole perustetta ruveta jakamaan yhtäkään kielen yksittäistä äännettä, ei pitkää vokaaliakaan, useaksi foneemiksi. Kielenkäyttäjät puhujana ja kuulijana – toisin kuin kielen kuvaaja tai kirjoittaja – ei ole kiinnostunut pienimmästä foneemien luvusta. Päinvastoin: mikäli fonologisen muodon lohkominen (segmentointi) foneemiksi on (aivojen) työtä, voi arvella kielenkäyttäjän yleensä välttävän tarpeetonta työtä. Tässä mielessä puhujalla on yhtä vähän aihetta nähdä äännettävissä suomen sanassa *päättyy* kaksi *ä*:tä ja kaksi *y*:tä kuin vaikkapa nähdä monikon partitiivimuodossa *koita* kaksi *i*:tä (todennäköisesti hän ei näekään). Ei ole myöskään havaittavissa, että ihmisen aivot tai alitajunta ns. vapaa-aikana huvikseen lohkoisivat vokaaleja löytääkseen pienimmän foneemien määrän. Eikä mitenkään voida todistaa, että esimerkiksi sellaiset tapaukset kuin etelävepsän *ma* 'maa' : *mau* 'maalla' voivat saada jonkun etelävepsäläisen ajattelemaan, että muotoparissa *pu* 'puu' : yks. adess. *pū* jälkimmäisen muodon pitkä vokaali on pitkä juuri siksi, että siihen sisältyy »sama» *u* kuin sijapäätte *-u* muodossa

mau, eikä sekään ajatus saa ketään eilingvististä lohkomään pitkiä vokaaleja. Toiseksi on kysyttävä, kuinka tekijä lingvistinä tulkitsee etelävepsän ensitavun pitkiä vokaaleja, vrt. vielä *kuud* 'kulta', *suug* 'siipi', *tuuda* 'tulla', *jōta* 'joutaa' (inf.) : *jōdab* 'joutaa' (yks. 3. p.): ovatko ne sitten kaksoisvokaaleja vai pitkiä vokaaleja vai osin myös suppean vokaalin ja sitä lähimpänä olevan puolivokaalin yhtymiä? S. 26 olevasta kirjoitustavasta /püü/, /puu/ jne. voi vain päätellä, että KW ei todennäköisesti kiistä kaksoisvokaalien mahdollisuutta yleensä.

P-systeemissä KW toteaa olevan monien allofonien takana vähän vokaalifoneemeja, nimittäin /i e a o u/. Vastavasti ovat *ü ö õ ä ä* vain palatalisoituneiden konsonanttien naapurisuudessa liudentuneita vokaaleja /u o a/ ja *i e i e* ovat ilmeisesti velarisoituneita vokaaleja /i e/, synkronisesti. Historiallisesti »tämä allofonien uudelleenarviointi on tapahtunut sillä tavalla, että ilmausten väliset erot ovat monissa tapauksissa (esim. tapauksessa /püü/ vs. /puu/) siirtyneet heidän tajunnassaan vokaaleista konsonantteihin (/pūu/ vs. /puu/). Asian voi sanoa myös niin, että heidän murteensa on kehittynyt suomalaistyyppisestä 'vokaalikielästä' venäläistyyppiseksi 'konsonanttikieliksi' (s. 26). Mutta nyt tulemme pohjoisvepsän pyylintua merkitsevään sanaan, joka ei ole missään tapauksessa /püü/ vaan useimmiten deminutiivinen *püühut*, hyvin harvoin myös *pūu*. Silloin jälkimmäisen monikon partitiivi on leksikaalistunut muoto *pīd*, jossa *p* on vanhemman ääntämyksen mukaisesti liudentumaton. *pū*-sanan monikon partitiivi on *pīid*, jossa *p* on samoin palataalistumaton. Paria *pīid* : *pīd* ei ole mahdollista esittää KW:n tulkinassa, jollei yritetä luoda jotakin generativistista deus ex machinaa, esimerkiksi sääntöä, joka johtaa *i*:tä edeltävän liudentumattoman *p*:n syvämuotoon kätkeytyvästä liudentuneesta /p̄/:stä. Omasta puolestani olen nähnyt pohjoisvepsän osalta mahdolliseksi kolme fo-

neemiratkaisua, joiden pitävyys riippuu konkreettisesta kielenkäytöstä (Viitso 1968: 96–101, 1981: 105–110, 1987: 306).

Ensimmäisessä tapauksessa riippuu vokaalia edeltävän konsonantin liudentuneisuus yleensä seuraavan vokaalin etisyydestä, eli konsonantti palataalistuu etuvokaalin edellä; poikkeuksena ovat tällöin konsonantit *j dʹ (< *j) n l'*, jotka esiintyvät sekä etu- että takavokaalin edellä, vrt. *ajab* 'matkustaa' : *ajetaze* 'matkustetaan', *d'agat* 'jaatte' : *d'āgat* 'jääkää'.

Toisessa tapauksessa on yleensä kysymys konsonanti- ja vokaalikombinaatioiden osittaisesta harmoniasta: konsonantin ja vokaalin sekvenssissä on joko (a) konsonantti palatalisoitunut ja vokaali etuvokaali, ja varsinkin etuvokaali silloin, kun seuraava konsonantti on palataalistunut, tai (b) konsonantti on palatalisoitumaton ja vokaali takavokaali. Poikkeuksia ovat *i:tä* edeltävä ei-dentaalinen konsonantti ja osa *e:tä* edeltävistä konsonanteista, vrt. esim. *pīd* 'pyitä' (mon. part.) ja *pīid* 'puita', *bembel'* 'luokki'. Tällöin ovat etu- ja takavokaalit itsenäisiä foneemeja; palatalisoituneiden konsonanttien foneemisuu-den / ei-foneemisuu-den taas ratkaisee se, onko palatalisoitunut konsonantti tavun tai sanan lopussa vai ei. Vastavasti ovat liudentuneet dentaalit liudentumattomista erottuvia foneemeja, kun taas liudentuneet konsonantit ovat vastaavien liudentumattomien kanssa allofonisuhteessa.

Kolmannessa tapauksessa ovat liudentuneet ja liudentumattomat konsonantit aina eri foneemeja, jolloin vokaalifoneemeihin eivät kuulu etuvokaalit *ū, ö, ä*, ja KW:n esittämä *puu*-esimerkki on oikea jopa ääntymiseltään.

On vaikea sanoa, onko nykyisin enää sellaisia pohjoisvepsäläisiä, jotka erottavat *d'*:n jäljessä etu- ja takavokaalit, eli ensimmäinen ratkaisu ei todennäköisesti enää ole voimassa. Kolmas ratkaisu, jonka pitäisi olla yhteneväinen KW:n ratkaisun kanssa, edustaa sellaista vep-

sän kieltä, jota puhuvat ensinnäkin pitkään venäläisessä ympäristössä eläneet vepsäläiset ja toiseksi venäjäksi kasvatetut vepsäläiset, jotka ovat oppineet ymmärtämään vanhempien ihmisten ja vepsänkielisten ikätovereiden kieltä ja hiukan sitä käyttämäänkin. Ehkä erehdyn, mutta pidän sitä huonona vepsän kieleenä kuten samaan tapaan äännettyä viron ja suomen kieltä (tätä nykyä on sellainen huono pohjoisvepsän ääntämys voitolla). Tähän liittyen olen aina ihmetellyt, miten Tunkelon äännehistoriassa on niin paljon venäläissävyyisiä esimerkkisanoja, että syntyy vaikutelma, ikään kuin joku tutkija olisi niitä alitajuisesti omaksumut tai etsinyt juuri niitä.

KW on omistanut erityistä huomiota niin sanoakseni VS:n rajoille. Hän pelkistää tätä koskevan problematiikan saraksi yksittäisiä kysymyksiä, joiden olemusta kuvastavat ilmeikkäästi seuraavat esimerkit. Kysytään, kuuluvatko sanojen *izänd ja emäg, hörhötob ja nügüd* toisen tavun vokaalit VS:un; onko sanojen *hüüd'* ja *t'äüz* vokaalia seuraava *ü* VS:n alainen; ovatko takaiset *i-* ja *e-*variantit sidoksissa VS:un tapauksissa *sžarən/sžarən*; johtuuko 2. tavun vokaalin takavokaalisuus sellaisessa sanassa kuin *kärnakod* 3. tavun vokaalin assimiloivasta vaikutuksesta, vrt. yks. nom. *kärnäk*. Kaikissa näissä tapauksissa KW antaa kieltävän vastauksen, joka saattaa olla monille täysin odottamatonta. Esim. *izänd ja emäg* havainnollistavat sanaryhmää, jossa ns. neutraalivokaalin *i* tai *e* sisältävää ensitavua seuraavassa tavussa on etuvokaali. Vepsän tutkijoilla ja itämerensuomalaisessa kielentutkimuksessa yleensä on ollut tapana tulkita nämä tapaukset vokaaliharmoniaksi. KW ei sano tätä tulkintatapaa kylläkään vääräksi, mutta lukijan täytyy välttämättä sanoa tämä itse tutustuttuaan kahteen muuhun selitystapaan.

Ensiksikin on mahdollista (yhdessä Lauri Postin kanssa) huomata, että koska sellaisen ensitavun sisältävien sanojen jälkিতavuissa esiintyy niin etu- kuin takavokaaleja, ovat jälkিতavuiltaan taka-

Kirjallisuutta

vokaalisissa sanoissa aiemmat taka-*j* ja taka-*e* muuttuneet etuvokaaleiksi. Tämän vuoksi jälkitavuiltaan etuvokaaliset sanat edustavat vain entisen VS:n tapauksia. Toiseksi voi yhdessä KW:n kanssa mainita, että kun samanaikaisesti sanotaan niin *izänd* ja *emäg* kuin *liha* ja *mela*, niin semmoisten sanojen jälkitavuuksissa eivät *a* ja *ä* ole ennustettavissa ja sellaisia etuvokaalisia jälkitavuja sisältävät sanat ovat VS:n ulkopuolella. KW päättelee *a*:n ja *ä*:n ennustamattomuudesta edelleen, että *ä*-harmonia sellaisissa sanoissa kuten *hädä* on fonologinen, kun taas *ü*-harmonia (*käbü*) ja *ö*-harmonia (*hübö*) eivät ole fonologisia, koska »missään vepsän murteessa — — sanatyyppejä *iCü*, *eCü*, ja *iCö*, *eCö* ei esiinny» (s. 32).

Vaikka olen samoilla linjoilla KW:n kanssa vepsän VS:n rajanvedosta, en pidä mahdollisena VS:n jakamista fonologiseksi versus allofoniseksi. VS on morfeemi- versus sanastrukturinormi ja koskettaa sellaisena invariantteja taltiointiyksikköjä, joita ovat sanojen fonologiset muodot; niitä puhujat voivat segmentoida foneemeiksi. Kaikki allofoninen koskee fonologisten muotojen ja niiden segmenttien luvallista variaatiota. Typologisesti tämä rajanvedon ongelma on analoginen ns. Ułaszynin — Hallen paradoksin kanssa, joka koskee slaavilaisten kielten, esimerkiksi venäjän sointiassimilaatiota. Venäjässä muuttuu sananloppuinen soinniton klusiili tai affrikaatta soinnilliseksi soinnillisella klusiililla alkavan sanan edellä, jonka vuoksi soinnittoman ja soinnillisen klusiilin vastakohta neutraloituu. Siten ääntyvät *pom byl* 'suu oli' ja *rod byl* 'suku oli' samalla tavalla *rodbyl*. Affrikaatan soinnillisuudessa neutraloitumista ei tapahdu, sillä sanan lopussa ei ole soinnillista affrikaattaa, eikä venäjän vanhassa sanastossa ylipäänsä ole soinnillisia affrikaattafoneemeja. Myös venäjän osalta ovat useimmat fonologit käyttäneet samaa lähestymistapaa kuin KW vepsässä, ja he puhuvat tietyissä tapauksissa fonologisesta ja toisissa foneettisesta assimiloit-

tumisesta. Mutta se, että venäjän kieleen on ääntämisongelmia aiheuttamatta ilmaantunut soinnillisella affrikaatalla alkavia vierasperäisiä sanoja, osoittaa, että venäjän konsonanttisysteemissä oli ole-massa sananalkuisia soinnillisia konsonantteja varten vapaa paikka. Niin ollen fonologisen ja foneettisen (allofonisen) erottaminen saman prosessin puitteissa ei ole oikeutettua.

KW:n mielestä vepsän VS:n — toisin kuin virossa ja vatjassa — voi jakaa kahteen palataalistavan vokaaliharmonian tyyppiin, nimittäin *ä*- ja *ü/ö*-harmoniaan. Mikäli assimilaattorivokaaleja on neljä eli *i*, *e*, *ä* ja *ü/ö*, on KW:n mukaan vepsän teoreettisesti mahdollisten VS:n tyyppien määrä $2 \times 4 = 8$. KW:n mielestä »missään vepsän murteessa ei esiinny sanatyyppejä *iCü/iCö* eikä *eCü/eCö*, eli vepsässä ei voi esiintyä pyöreää etuvokaalia neutraalivokaalin jäljessä» (39). Siten esiintyy KW:n mukaan »todellisuudessa» kuusi VS-tyyppiä eli sanatyyppejä eli VCV-sekvenssiä: *iCä*, *eCä*, *äCä*, *üCä/öCä*, *äCü/äCö*, *üCü/Cü/üCö/öCö*, joita havainnollistavat esimerkkisanat *izänd*, *emäg*, *hädä*, *külä/möhä*, *käbü/sädöd*, *sügüz/vöhüd*, *hübö/röbötäb*. Mutta pohjoisvepsässä tunnetaan semmoisiakin sanoja kuin *čil'üst'* (yks. part. sanasta *čil'ine*) 'rako' ja deminutiivi *kel'ut* 'pieni kieli': mon. part. *kel'üzid*, jotka tuntuvat osoittavan ensiksikin, että sekvenssit *iCü* ja *eCü* on sitenkin otettava lukuun, ja toiseksi, että vepsässäkin on mielekästä pitää *ü*- ja *ö*-harmonia erossa toisistaan. Lyhyesti: vepsän VS:n typologiassa pitäisi teoreettisesti mahdollisten VS-sekvenssien luvun olla silttenkin pikemmin $3 \times 5 = 15$. Myös KW itse mainitsee tämän teoreettisen luvun mutta toisessa yhteydessä (s. 48).

KW:n kirjan originaalein puoli on vokaalien tehon mittaaminen sillä perusteella, kuinka jokin vokaali assimiloit toisen vokaalin tai vastustaa assimiloitumista. KW soveltaa tätä tekniikkaa koko vepsän kielialueella ja voi siten rakentaa jokaisesta vepsän VCV-sekvens-

sistä tai VS-tyyppistä kartan, josta erotuvat hyvin eritehoiset alueet, sekä taulukon ja kartan VS:n voimakkuuden keskiarvoineen. Niiden pohjalta KW erottaa kuusi VS:n voimakkuuden mukaan määriteltävää aluetta.

Mikäli VS:n heikkenemisessä on ratkaiseva osuus ollut konsonanttien liudennusoppositiolla, KW tarkastelee myös vepsän liudentuneiden ja ns. kovien konsonanttien vaikutusta edeltävään ja seuraavaan vokaaliin. Tältä osin herätti huomiotani kaksi liudennusopposition kehitystä hallitsevaa mielenkiintoista periaatetta: »jokaisessa — — vaiheessa velaristumisen määrä on suurempi kuin palataalistumisen, ja liudennusoppositio vaikuttaa kaikissa vaiheissa enemmän konsonanttia seuraavaan vokaaliin kuin sitä edeltävään vokaaliin» (74). Vaikka sellaisten vaiheiden määrä onkin teoreettisesti ääretön, KW erottaa perustellusti neljä: 1) kova konsonantti vaikuttaa ainoana assimiloivasti seuraavaan (etu)vokaaliin, 2) myös pehmeä konsonantti vaikuttaa assimiloivasti seuraavaan (taka)vokaaliin, 3) kova konsonantti vaikuttaa assimiloivasti edeltävään (etu)vokaaliin, 4) myös pehmeä konsonantti vaikuttaa assimiloivasti edeltävään (taka)vokaaliin. Siten KW voi pelkistää koko vepsän liudennusopposition kehityshistorian miltei yksinomaan neljän ilmiön levikkiin, joista ovat esimerkkeinä neljä sanaa: *hāda* (< *hādā*), *marǧād* (< *marǧād*), *vāhā* (< *vāha*) ja *hūppāst'* (< *hūppāst'*). Jotta kuva olisi aivan täydellinen, on tarpeen vielä kaksi ilmiötä: *vārt'nal-* ja *vāha* / *pā-*ilmiöt, joista edellinen havainnollistaa velaararin /:n erityistä assimiloivaa vaikutusta edeltävään vokaaliin ja jälkimmäinen etuvokaalin assimiloivaa (palataalistavaa) vaikutusta edeltävään konsonanttiin. Lisäksi tarvitaan satunnaisempia, rajallisella alueella esiintyviä seikkoja, kuten /:n ja e:n labiaalistuminen *ū*:ksi ja *ō*:ksi ja analogia. Mitä tulee VS:n vaikutusalueen (domeenin) rajoittumiseen sekvenssiin VCV, niin minusta tuntuu, että se ei ole VS:a heikentävä ilmiö vaan heikkenemisten

seuraus.

KW:n *hāda*-ilmiön käsittelyssä osoitetaan tarpeettomaksi hänen aiemmin (s. 40) epäroiden hyväksymänsä Lauri Kettusen idea 1. ja 2. tavun rajalla olleen dentaalin assimilaatiota (täsmällisemmin: VS:a) estävästä osuudesta. Sitteeraan KW:n esikuvan mukaan Kettusta (1935: 232): »Niinpä kun varsin laajalti dentaalikonsonantti on aiheuttanut sen, että etu-vokaalisissa sanoissa on takavokaali (esim. *tūtar*, *sōda*, *lūpsab*, mutta *hāmār*, *lāmhā*, *lāvās*), ei tämän tarvitse merkitä muuta kuin että juuri dentaalikonsonantti oli »sulkuna», joka ei »laskenut läpi» ensi tavun vokaalin assimiloivaa vaikutusta». Ei kannata arvella, että vepsän *d* on enemmän sulkuna kuin suomen *t* sanassa *hätä*, joka ilmeisesti ei ole sulkua. Asia on niin, että yhtäältä ei monestikaan jälkitavun etuvokaali aina ehtinyt assimiloida edeltävää dentaalia liudentuneeksi ennen kuin se itse muuttui seuraavan tai edeltävän konsonantin vaikutuksesta takavokaaliksi (pohjoisvepsässä on *t'ūt'ār*, mutta *sōda*). Toisaalta ei VS:n »osittain» hävityä ole yksinkertaisesti ollut edellytyksiä VS-prinsiipin uudelleen syntymiseen; siihen olisi tarvittu voimakasta suomen kielen vaikutusta.

Epäilemättä voi Kalevi Wiikin kanssa väitellä pienistä mutta kiinnostavista kysymyksistä. Kuitenkin vepsän VS:n (taantumis)kehityksen perusteiden ja peruspiirteiden osalta ovat Wiikin päätelmät niin oikeita, ettei ole mitään väittelemistä. Kuka haluaa tietää, millaiseksi muodostuisi suomen vokaaliharmonian kohtalo suuren veljen kielen rikastuttavassa vaikutuspiirissä, voi parhaiten saada vastauksen vepsän antamasta esimerkistä juuri tämän kirjan pohjalta. Lisäksi kirjan viimeiset sivut valottavat sitäkin, millaiseksi suomen vokaaliharmonia välttämättä muotoutuu ilman suuren veljen kielen vaikutusta. Hyvä kirja tarjoaa aina enemmän kuin siltä osataan odottaa.

Kirjallisuutta

KIRJALLISUUS

- KETTUNEN, LAURI 1935: Vepsän vokali-soinnun iästä. — Virittäjä 39 s. 231—236. Helsinki.
- VIITSO, TIIT-REIN 1968: Äänisvepsa väl-jendustasandi kirjeldus. — Keele modelleerimise probleeme 2. (Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised 218). Tartu.
- VIITSO, TIIT-REIN 1981: Läänemeresoome fonoloogia küsimusi. Tallinn.
- VIITSO, TIIT-REIN 1987: North Veps phonology. — Studien zur Phonologie und Morphonologie der uralischen Sprachen. (Studia Uralica. Veröffentlichungen des Instituts für Finno-Ugristik der Universität Wien. Band 4. 304—31. Wien.

TIIT-REIN VIITSO